בס"ד

– הגליון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

גליון מספר: 59

פרשת בראשית

העלון מוקדש להצלחת נוחי בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375

דברים במחשבה
בצלמנו כדמותנו

פתרון החידה הקודמת
ברכה על אתרוג של מצווה

החידה השבועית
מתי שוחים בכל ברכה וברכה

מדוע פתח בבריאת העולם?

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

התורה פותחת (א, א): "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ". ורש"י מיד שואל את השאלה המפורסמת:

אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא (שמות יב, ב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית?

ורש"י מתרץ, הקב"ה בחר להתחיל את ספר הספרים בבריאת העולם משום "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים" (תהילים קיא, ו), שאם יאמרו אומות העולם לישראל שהם ליסטים שגנבו את ארצם, ארץ שבעת העמים, מיד יוכלו ישראל להשיב להם כי כל הארץ של הקב"ה, והוא שבוחר למי לתת אותה.

ובפירוש הריב"א מקשה על רש"י – כיצד ניתן לומר ששבעת העמים אשר חיו בארץ, שהם מזרע כנען, יבואו לטעון כלפי ישראל "ליסטים אתם", והרי נאמר עליהם "עבד עבדים יהיה לאחיו" – ומה שקנה עבד קנה רבו?

ומתרץ שאין זו תשובה טובה להשיב לכנען, שכן מאותה סיבה הגוים יאמרו לישראל שמגיע גם לבני יפת חלק (ולא רק לעם ישראל שהם מזרעו של שם) שכן נאמר (שם ט, כז) "יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם ויהי כנען עבד למו".

מכל מקום, קשה הדבר, שכן תירוץ זה בדבר היות כנען "עבד עבדים לאחיו" כן נעשה בו שימוש, והוא שסייע לגביהא בן פסיסא בוויכוחו עם בני אפריקה (סנהדרין צא ע"א).

שם בגמרא מסופר שבאו בני אפריקה לפני אלכסנדר מוקדון לתבוע את ישראל שיחזירו להם את ארץ כנען- -ארץ ישראל, ואמר להם אחד בשם גביהא בן פסיסא לחכמים: תנו לי רשות ואלך ואדון עימהם, אם ינצחוני – אמרו הדיוט שבנו ניצחתם. הסכימו לו והלך לדון איתם. פתח ושאל אותם מהיכן אתם מביאים ראייה? אמרו לו מהתורה. אמר להם גם לי יש ראייה מהתורה – "ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו" והרי עבד שקנה נכסים - עבד למי, ונכסים למי? ולא עוד אלא שהרי כמה שנים שלא עבדתונו! - אמר להם אלכסנדר מוקדון: החזירו לו תשובה! - אמרו לו: תנו

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

"בצלמנו כדמותנו"

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

הקדמה:

בשנה הנוכחית והמתקדמת אשר בתוכה אנו ניצבים, שנת 2022 למניינם, ניתן לראות שהחברה האנושית ברובה, נתונה תחת השפעותיה הרבות של מה שמכונה "הפוסט מודרניזם". אחת מההשפעות המקיפות ביותר של מושא זה, הינו הדביקות המוחלטת בטבעיות הגשמית. וכך נמצא קמפיינים ומערכי פרסום רבים שלכולם מסר אחיד וברור- תהיה מי שאתה, אל תשתנה, אל תתן לאף גורם לשנות ולו תכונה קלושה מבין תכונותיך הרבות.

על אף האמת המסוימת הגנוזה בתוך התפיסה הנ"ל, הנה היא מיוצגת בעולם הרחב בצורה גסה ומעובה, המלאה בסיגים רבים. תחת האמירה "אני זה מי שאני" או "ככה נבראתי" אנשים רבים פשוט משלימים עם כל חסרונותיהם ואינם משאירים ולו פתח קלוש לתיקון והתקדמות. אט אט הפכה לה החולשה האנושית לאידאל, עד כי בעולם המודרני, כל ילד רך בשנים, מתחנך לתפיסה פאסיבית של כוחות נפשו, תפיסה אשר אומרת בפה מלא וללא כל בושה: "הטבע הגולמי שלך זה מי שאתה, אל תאבד אותו, תשמור עליו קרוב".

אך תורת אומתנו הקדושה והטהורה, מלמדת אותנו מסר הפוך בדיוק. לא פאסיביות והשלמה עם החסרונות אשר אופפות את חיינו היא השגת הייחודיות האישית הנכספת. אלא מלמדים אותנו חכמינו לאורך הדורות עפ"י דברי התורה הקדושה החצובה ממחצבי הקודש העליונים- אמרותיו הטהורות של השי"ת, שלמרות העובדה שכל אדם הוא בעל כוחות נפש ייחודיים, כוחות אלו צריכות הן לצאת אל הפועל ע"י עבודה ועמל. חלילה לנו מלומר שהגעה אל השלימות כרוכה היא בחוסר מעש והשלמה עם הטבע הגולמי. מפאת חשיבותם של הדברים נרחיב בהם מעט את היריעה במהלך דברינו הבאים:

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו"

בספר בראשית, מתואר מעין דו שיח עליון ונסתר בין השי"ת למלאכים שבו טמון המפתח לעניין בו אנו עסוקים:

"וַיֹּ֣אמֶר אֱלֹהִ֔ים נַֽעֲשֶׂ֥ה אָדָ֛ם בְּצַלְמֵ֖נוּ כִּדְמוּתֵ֑נוּ וְיִרְדּוּ֩ בִדְגַ֨ת הַיָּ֜ם וּבְע֣וֹף הַשָּׁמַ֗יִם וּבַבְּהֵמָה֙ וּבְכָל־הָאָ֔רֶץ וּבְכָל־הָרֶ֖מֶשׂ הָֽרֹמֵ֥שׂ עַל־הָאָֽרֶץ"

השי"ת מתאר שהאדם שהוא עתיד לברוא בעולם הוא בעל צלם

ודמות עליונה מאין כמותה, צלם ודמות כדוגמת העליונים. כמובן שהדברים עמוקים הם מיני ים, ואין זה המקום להרחיב במשמעותם המופלאה. אולם בכ"ז נעיין מעט בעניין הצלם והדמות שבה נברא האדם. ראשית נשאל שאלה פשוטה: מהו 'צלם אלוקים' שבו נברא האדם, ומהו 'דמות אלוקים'? מה ההבדל ביניהם?

על מנת להשיב כראוי על שאלה זו, נעיין בדבריו הנפלאים של הרמ"ק הקדוש בספרו 'תומר דבורה' (ריש פרק א'):

"האדם ראוי שידמה לקונו ואז יהיה בסוד הצורה העליונה צלם ודמות שאילו ידומה בגופו ולא בפעולות הרי הוא מכזיב הצורה ויאמרו עליו צורה נאה ומעשים כעורים שהרי עיקר הצלם והדמות העליון הן פעולותיו ומה יועיל לו היותו כצורה העליונה דמות תבנית אבריו ובפעולות לא ידמה לקונו"

מתוך דבריו הנפלאים של הרמ"ק הקדוש, ניתן לדלות תשובה ראויה לשאלתנו. האדם נברא בצלם ודמות. מהי אותה הדמות? פירוש הדבר הוא שהאדם נברא בעולם עם יכולת רוחנית עליונה לדבוק בבוראו ולחיות חיים של קדושה וטהרה באופן תדיר. לשם כך נברא האדם בסידור איברים גשמיים מדוקדק מאד, שהם אלו אשר מקנים לו את היכולת לפעול בקודש ולהדבק על ידם בהשי"ת. כידוע לכל איבר ואיבר בגוף הגשמי יש שורש רוחני עליון ונסתר שמאיר אותו באור יקרות . ויותר מכך, כידוע כל המצוות כולן הן כנגד חלקים מדוקדקים מגופו של האדם ובכוחם להאיר ולהחיות באור רוחני עליון את גופו הגשמי של האדם. בזכות העובדה שהגוף הגשמי נברא בצורה המותאמת לשורשים הרוחניים של המציאות, יכול האדם להדבק בבוראו באמת.

א"כ האדם נברא בדמות עליונה, שכן גופו הגשמי מותאם אל עבודת הקודש ואל דביקות אלוקית מופלאה. אך צריכים אנו לדעת יסוד חשוב. על אף שנברא האדם בדמות עליונה וטהורה, הרי כל כוחה אינו יוצא אל הפועל כבר בראשית הוייתו, ויותר מכך, הטבע הגשמי מושך את דמותו של האדם מטה לתאוות העולם הגשמי, ומשכיח ממנה את טבעה העצמי השייך לה מעצם היותה

נבראת בצורה מותאמת לשורשים הרוחניים והטהורים של המציאות.

אם חפץ האדם לגלות את דמותו העליונה, עליו להשקיע בכך מאמץ רב ולהוסיף נדבך נוסף ומשמעותי. וכאן מגיעים אנו לביאור המושג השני המופיע בפסוק "צלם אלוקים". גם בשפה העיברית המודרנית, המילה צלם מייצגת מעין שלמות פנימית, אמת פנימית מקיפה שמשפיעה אף על הרבדים החיצוניים של האדם. השי"ת נפח בתוך כל אחד ואחד מאיתנו נשמה טהורה ועליונה, חלק אלוה ממעל ממש כפי שנא' "מאן דנפח מדיליה נפח" הנשמה היא חלק ממשי מהשי"ת. יוצא מהדברים שנטיעת הנשמה בתוכנו מקנה לכל אדם שלימות פנימית עליונה וכוח חיים נשגב החפץ תמיד להידמות ולהדבק בבורא ית'.

א"כ האדם נברא בצלם ובדמות קונו, כלומר בגוף גשמי המותאם לעבודת הבורא ולדביקות בו ובנשמה העליונה שהיא היא המפיחה בגוף חיים, ומכוח דביקותה בקונה היא הופכת את הגוף למרכבה עבור גילוייה, עד שכל מהות האדם הופכת לקדושה וטהורה. אולם צריכים אנו לדעת, שהגוף הגשמי ניתן לנו באופן טבעי ואין אנו צריכים לעמול על מנת לגלותו, אולם את כוח הצלם, כוח החיים של הנשמה הטהורה צריך האדם לגלות אט אט במהלך חייו. ולמען האמת מדובר בעבודה שאיננה פשוטה כלל. על מנת להיות אדם שנברא בצלם ודמות בפועל- צריכים אנו לחשוף את הצלם והדמות ע"י עבודה מקיפה וקשה אשר בכוחה לעבד את טבע הגוף הגולמי ולכוף אותו לעבודת בוראו.

טבעיות בלבד איננה מועילה הרבה אם לא מוציאים את הכוח הגנוז בה אל הפועל ע"י עיבוד רב.

צריך לרצות את מרירות הסם!

כיו"ב כתב הרב קוק זצ"ל (מוסר אביך, ב', א') דברים יסודיים וחשובים, המהווים המשך ישיר לאמור עד כה:

"תנאי גדול התנה החסיד בחובות הלבבות עם הנפש שתתרצה לקבל מרירות הסם. וזהו דבר מוכרח מאד, וכל-זמן שיאמר לעצמו שלום שלום, ורק בנועם לבד ילך באורח סלולה, הוא קרוב אל המכשול, כי יותר יש לחשוד את הדמיון, שמפני שאיני חושש כל-כך אם לא יעזוב הדרך הרע, מתוך כך אינו מצטער בקרבו, משנאמר שתכף ומייד מבין ומכיר את השביל הטוב איך להנצל. אמנם כללא הוא, ששינוי הרגל הוא דבר כבד ואינו נח לאדם, וזהו גם במעשים חמריים, שפעולתם כבדה וצריך האדם להניע אבריו לזה, ומכל מקום, אם הרגיל אדם עצמו באיזו תנועה תדירה, יקשה לו מאד למנעה ממנו, ועל-אחת-כמה-וכמה תנועות מחשבות הנפש, שהן בני-רשף קלים מאד בתנועתם, והורגלו לחשב תמיד כפי ציורי-הלב הגסים, באופן השגת כל עניני החומר והדמיון ואופן הנועם בהם מענין הנאות הערב הגופני ואהבת כבוד וגאוה ויתר הדרכים המעוקלים, שבחבור מחשבות הנפש עם מזג הגוף בלא סדור מוסכם מהחכמה המחיה בעליה יוציאו קוצים ודרדרים באין ספק."

הרב זצ"ל בדבריו הנפלאים מורה לנו יסודות חשובים ועיקריים. אם חפץ האדם להוציא את כוחו אל הפועל, אם הוא רוצה לגלות את הצלם האלוקי שבו הוא נברא ולהאיר באמצעותו את הגוף, עליו להיות מוכן לדרך קשה וסזיפית. האדם החפץ לדבוק בקונו ולעובדו באמת ובתמים אינו יכול להפוך את הטבעיות הגולמית שבו שמלאה בסיגים גשמיים לדבר אידאלי. עליו לעבד היטב את טבעיותו עד כי יזקק הוא מתוך סיגיה את הזהב הטהור הטמון בה.

ובאמת עצם הרצון לקבל את הקשיים הנפשיים הרבים שעבודת ה' מביאה עמה מוכרחת היא עד מאד. שכן כפי שמסביר הרב, מעצם היות האדם נברא גשמי הוא מלא בהרגלים גשמיים אשר הסתפחו אל אישיותו כבר מעת הורתו. ההרגלים הללו פעמים רבות מנוגדים ברמה כזו או אחרת אל ערכי הקדושה ואל החיבור עמה. אולם מעצם העובדה שהרגל כשמו כן הוא, דבר שהפך להשגרת חייו הנוחה והמוכרת של האדם, קשה לו לאדם עד מאד לשנות את אופי חייו, את המציאות הבטוחה והמוכרת. קשה לנו להפטר מהרגלים שליליים שעוטפים את חיינו והניתוק מהם הוא ניתוק כואב ומייסר. בבוא האדם להכנס בשערי העדן של עבודת הקודש, עליו לקחת את העובדה הזו בחשבון. עליו לזכור שבמהלך דרכו יזדקק הוא למאבקים רבים ומשברים עוצמתיים הנובעים מהקושי בעזיבת ההרגל.

צלם אלוקים דורש עבודה:

כללו של דבר, על מנת לזכות אל מעלת צלם אלוקים שנמצאת בנו בכוח ולהחיות באמצעותה את דמותו הקדושה של האדם, צריך האדם לעבוד קשה. יש כאן אמירה יהודית קדושה וטהורה המהווה אנטיתזה ממשית לתפיסה הפוסט מודרנית. היהדות מחנכת אותנו לעמול רבות על מנת לקבל את הטבעיות הטהורה שלנו. הטבעיות הקדושה אינה תבוא מאליה, וזאת מכיוון שישנם קשיים וחסימות רבות שמונעות ממנה להופיע בצורה ישירה. אולם כאשר יעבד האדם את אישיותו ועולמו היטב, אזי יזכה הוא לאור רוחני מחיה שיפיח בעולמו חיים חדשים, חיים טבעיים. אנו לא נכנעים לנטיות הגוף והופכים את החולשה לאידאל בצל טענות כדוגמת "זה מי שאני". אנו מבינים שמי שאנחנו באמת, גלוי תחת מעטה עב, ועל מנת לגלות את העצמיות שלנו אנו צריכים לעבוד, ולעבוד קשה. אסור לנו לפחד מהקושי ולהימנע מלבוא בשעריו. הקושי הוא הוא הדרך היחידה לגלות את עצמיותנו באמת ובתמים.

שנזכה להעפיל אל המדרגה העליונה הזו, ולזכות לדמות והצלם הקדושות הראויות לנו מעצם טבענו.

האם מברך ברכת הריח על אתרוג של מצוה

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

אבי עזרי- המריח בו מברך.

הרב שמחה- מכיון שאינו עשוי לריח לכן המריח בו אינו מברך.

פסיקת הלכה:

השו"ע פסק בסתם כאבי עזרי ובשם יש אומרים כהרב שמחה והכריע שנכון לא להריח בו "המריח באתרוג של מצוה, מברך עליו; ויש אומרים שאינו מברך, לכך נכון שלא להריח בו".

במה מדובר

המ"ב (נא,נב) כתב שאין הכונה שלקח את האתרוג לצאת, ואגב האתרוג העלה ריח כי בכה"ג לכו"ע אין לברך, כיון דאין מתכוין להריח, אלא מדובר שנטל את האתרוג לצאת ולהריח דבכה"ג פסקינן לעיל דמברך על אכילה ועל הריח, וסובר דעה ראשונה דהוא הדין שבזה דמברך על נטילת האתרוג ועל הריח. אמנם י"א שאינו מברך שמכיון שאינו עשוי לריח מכיון שהוא של מצוה.

עוד כתב המג"א בשם רש"ל שדוקא בשעת נטילתו למצוה אבל קודם לכן או אח"כ- מברך לכו"ע, ויש שחולקין בזה.

וכן כתב החזו"ע עמ' שכז שהעיקר כדברי המגן אברהם בשם רש"ל שמותר להריח באתרוג ולברך עליו לאחר שקיים מצות נטילתו.

ומ"מ אם בכל זאת הריח בו המ"ב (נג) הביא שדעת מג"א שלא לברך וכן דעת הגר"א.

המריח פת חמה האם עליו לברך עליו

והרמ"א פסק שיש אומרים שיברך וי"א שאין ולמעשה כתב שאין להריח בו: "י"א דהמריח בפת חם יש לו לברך שנתן ריח טוב בפת (אבודרהם וב"י סימן רצ"ו בשם א"ח), וי"א דאין לברך עליו (ב"י), לכך אין להריח בו".

המ"ב (נד,נה) ביאר שטעם שמי שסובר שיש לברך הוא משום שסובר שהפת היא כמו בשאר פירות שעומדים לאכילה ויש להם ריח שמברך עליהם כשנוטל אותם כדי להריח בהם. ודעת הי"א סובר שאין זה ריח חשוב שיהא ראוי לברך עליו.

ולמעשה הרמ"א כתב שאין להריח בו וכתב המ"ב (נו) שאם מריח אין מברך עליו, וכן דעת החזו"ע עמ' שכח.

שאלת השבוע

מתי שוחים בכל ברכה וברכה?

ר׳ חנניה אבוקרט—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש״ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל״ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז״ל

ניתן לשלוח מזל״ט או איחולי ברכה למייל או לוואטאפ של המכון עד יום חמישי.

>> המשך הדבר תורה מעמוד השער >>

לנו זמן שלשה ימים. נתן להם זמן, בדקו ולא מצאו תשובה. מיד ברחו, והניחו שדותיהן כשהן זרועות, וכרמיהן כשהן נטועות, ואותה שנה שביעית היתה.

אם כן, רואים מכאן שטענה זו שכנען הוא עבד לאחיו היא טובה ומתקבלת, וכן ניתן להסתייע בה להשיב לאותם העמים?

על כך יש להשיב, כי טענה זו מועילה רק לסלק אותם מן הארץ, שכן לא ברור איזה חלק מגיע לשם ואיזה חלק מגיע ליפת, ולכן היו ישראל יכולים לומר לבני כנען: אתם עבדינו וכל מה שיש לכם שלנו הוא לנו מארצינו ,וכשיבא יפת אנו והוא נחלק הארץ לרצוננו.

אומנם, לענין טענת ׳לסטים אתם׳ אין זו תשובה ניצחת מכיון שהם מחזיקים בארץ בני יפת בלא רשותם, ולכן כן יש צורך בטענה שהזכיר רש״י לעיל, שהקב״ה ברא את העולם וברצונו נתנה דוקא לנו.

אנו צריכים להכניס דברים אלו לליבנו, ולהבין כי הארץ היא מתנה לנו מהקב״ה וברצונו נתנה לנו.

שבת שלום!